

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός γνωμοδότησης 18/2018

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Β' Τμήμα)

Συνεδρίαση της 6^{ης} Φεβρουαρίου 2018

Σύνθεση :

Πρόεδρος: Αλέξανδρος Καραγιάννης, Αντιπρόεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Μέλη : Στέφανος Δέτσης, Αντιπρόεδρος ΝΣΚ, Θεόδωρος Ψυχογιός, Δημήτριος Χανής, Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Αλέξανδρος Ροϊλός, Αδαμαντία Καπετανάκη, Ελένη Πασαμιχάλη, Χριστίνα Διβάνη και Διονύσιος Χειμώνας, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Χριστίνα Διβάνη, Νομικός Σύμβουλος του Κράτους.

Αριθμός ερωτήματος: Το υπ' αριθμ. πρωτ. ΔΕΕΦ 1000121 ΕΞ 2018 έγγραφο της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Γενική Δ/ση Φορολογικής Διοίκησης/Δ/ση Εφαρμογής Εμμεσης Φορολογίας/Τμήμα Β').

Ερώτημα: *Αν η δημοτική επιχείρηση ειδικού σκοπού «Δήμος Αθηναίων - Επιχείρηση Ραδιοφωνίας Αθήνα» (ΔΕΡΑ), που έχει ως αποστολή της την λειτουργία δημοτικού ραδιοφωνικού σταθμού, υπάγεται στην έννοια των αποκλειστικώς κοινωφελούς χαρακτήρα αμιγών δημοτικών ή κοινοτικών επιχειρήσεων του άρθρου 276 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν. 3463/2006) και, συνακολούθως, αν τυγχάνει υποκειμενικής απαλλαγής από τα τέλη χαρτοσήμου, παρά το γεγονός ότι οι ραδιοηλεκτρονικές επιχειρήσεις δεν κατονομάζονται ρητώς στο άρθρο 276, όπως οι Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης - Αποχέτευσης (επίσης ειδικού σκοπού).*

Επί του ανωτέρω ερωτήματος το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Β') γνωμοδότησε ως ακολούθως:

Ιστορικό

Από τα έγγραφα της ερωτώσης υπηρεσίας και τα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν προκύπτει το ακόλουθο πραγματικό:

1. Στην δημοτική επιχείρηση ειδικού σκοπού «*Δήμος Αθηναίων - Επιχείρηση Ραδιοφωνίας Αθήνα*» (ΔΕΡΑ), διενεργήθηκε από τη Δ.Ο.Υ. Α' Αθηνών έλεγχος, μετά τον οποίο επιδόθηκαν σημειώματα διαπιστώσεων ελέγχου και κοινοποιήθηκαν προσωρινοί διορθωτικοί προσδιορισμοί χαρτοσήμου, από επιχορηγήσεις ΟΤΑ σε ΝΠΙΔ. Με αφορμή το υπ' αριθμ. πρωτ. 6476/20-10-2017 έγγραφο του Δήμου Αθηναίων γεννήθηκε προβληματισμός αν, βάσει των διατάξεων του ν. 3463/2006 – «*Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων*» - όπως ισχύει, δύναται μία Δημοτική Επιχείρηση Ειδικού Σκοπού, όπως είναι, βάσει του νόμου, η ΔΕΡΑ, να ενταχθεί στην έννοια της «*αμιγώς κοινωφελούς επιχείρησης*» και να τύχει των φορολογικών απαλλαγών του άρθρου 276 του ίδιου νόμου.

Νομοθετικό πλαίσιο

2. Στην παράγραφο 2 του άρθρου 15 του Συντάγματος ορίζονται τα εξής: «...2. Η ραδιοφωνία και η τηλεόραση υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του Κράτους. Ο έλεγχος και η επιβολή των διοικητικών κυρώσεων υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης που είναι ανεξάρτητη αρχή, όπως νόμος ορίζει. Ο άμεσος έλεγχος του Κράτους, που λαμβάνει και τη μορφή του καθεστώτος της προηγούμενης άδειας, έχει ως σκοπό την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, καθώς και προϊόντων του λόγου και της τέχνης, την εξασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης και η πολιτιστική ανάπτυξη της Χώρας, καθώς και το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου και την προστασία της παιδικής ηλικίας και της νεότητας...»

3. Στα άρθρα 75, 252, 254, 276 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 3463/2006 (Α' 114), όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του με τις διατάξεις των άρθρων 94 και 95 του ν. 3852/2010 (Α' 87), ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 75 «Αρμοδιότητες», «I. Οι δημοτικές ... αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας. Οι Αρμοδιότητες των Δήμων και Κοινοτήτων αφορούν, κυρίως, τους τομείς : α) Ανάπτυξης ... β) Περιβάλλοντος ... γ) Ποιότητας Ζωής και Εύρυθμης λειτουργίας των Πόλεων και Οικισμών ... δ) Απασχόλησης ... ε) Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης ... στ) Παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού ... ζ) Πολιτικής Προστασίας ... η) ... II. Οι Δήμοι ... ασκούν, σε τοπικό επίπεδο, κρατικού χαρακτήρα αρμοδιότητες, οι οποίες τους έχουν ανατεθεί για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών, σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία. ...».

«Άρθρο 252 Ορισμοί - διακρίσεις

1. Οι Δήμοι και οι Κοινότητες μπορούν να συνιστούν ή να συμμετέχουν σε επιχειρήσεις, οι οποίες καλούνται επιχειρήσεις Ο.Τ.Α., σύμφωνα με τις παρακάτω ειδικότερες ρυθμίσεις. Οι επιτρεπόμενες μορφές των επιχειρήσεων αυτών είναι οι εξής: α. Δημοτικές ή κοινοτικές κοινωφελείς επιχειρήσεις, β. Ανώνυμες εταιρείες Ο.Τ.Α..

2. Δήμος ή Κοινότητα μπορεί να συνιστά δημοτικές ή κοινοτικές κοινωφελείς επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο την ανάπτυξη δραστηριοτήτων, συναφών με αντίστοιχου περιεχομένου Αρμοδιότητες αυτών, σύμφωνα με τις προβλέψεις του άρθρου 254 παράγραφος 1.

3.... 4. Επιχειρήσεις Ο.Τ.Α. που συνιστώνται βάσει ειδικών διατάξεων νόμου, οι οποίες διέπουν την οργάνωση και λειτουργία τους, αποτελούν αντίστοιχες επιχειρήσεις Ο.Τ.Α. ειδικού σκοπού.

5. Οι επιχειρήσεις των προηγούμενων παραγράφων αποτελούν νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου...».

«Άρθρο 254 Σύσταση

1. Δήμος ή Κοινότητα μπορεί να συστήσει δημοτική ή κοινοτική κοινωφελή επιχείρηση με σκοπό την οργάνωση λειτουργιών ή δραστηριοτήτων και την παροχή υπηρεσιών συναφών ή συνδεδεμένων με τις αρμοδιότητές τους, που αναφέρονται στους τομείς της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, της παιδείας, του πολιτισμού, του αθλητισμού και του περιβάλλοντος, με εξαίρεση την καθαριότητα των κοινόχρηστων χώρων και την αποκομιδή των απορριμμάτων, τη δημιουργία και συντήρηση πρασίνου και τη λειτουργία

κοιμητηρίων και κέντρων αποτέφρωσης νεκρών. Σκοπός των ανωτέρω επιχειρήσεων μπορεί να είναι επίσης η οργάνωση δημοτικής συγκοινωνίας, η εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων έρευνας και τεχνολογίας, καθώς και η εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων και πολιτικών προώθησης της απασχόλησης για την ανάπτυξη της περιοχής τους...2....

3. Αντικείμενο δραστηριότητας της κοινωφελούς επιχείρησης δεν μπορούν να αποτελέσουν, καθ' οιανδήποτε μορφή, οι παραχωρηθείσες στους Ο.Τ.Α. κρατικές αρμοδιότητες, όπως αυτές περιγράφονται στο άρθρο 75 παρ. II του παρόντος.

4. Η σύσταση κοινωφελούς επιχείρησης γίνεται με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου και πράξη του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η πράξη του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία της απόφασης του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου και αποτελεί το καταστατικό της επιχείρησης και σε περίπτωση σύστασης εμπραγμάτων δικαιωμάτων, μεταγραφητό τίτλο στο υποθηκοφυλακείο».

Άρθρο 276 Φορολογικές απαλλαγές και ατέλειες

1. Οι Δήμοι και οι Κοινότητες, τα δημοτικά και κοινοτικά ιδρύματα και τα λοιπά δημοτικά και κοινοτικά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, οι Σύνδεσμοι Δήμων και Κοινοτήτων, οι αποκλειστικώς κοινωφελούς χαρακτήρα αμιγείς δημοτικές ή κοινοτικές επιχειρήσεις, οι επιχειρήσεις Ύδρευσης-Αποχέτευσης, η Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων της Ελλάδας και οι Τοπικές Ενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων απαλλάσσονται εν γένει από κάθε δημόσιο, άμεσο ή έμμεσο, δημοτικό, κοινοτικό ή λιμενικό φόρο, τέλος, δικαστικό ένσημο και εισφορά υπέρ οποιουδήποτε ταμείου, εισφορά υπέρ της Ε.Ρ.Τ. - Α.Ε., από κρατήσεις και από κάθε δικαστικό τέλος στις δίκες τους, με την επιφύλαξη των εκάστοτε ισχυουσών φορολογικών ρυθμίσεων. Επίσης έχουν όλες ανεξαιρέτως τις ατέλειες και τα δικαστικά, διοικητικά και δικονομικά προνόμια που παρέχονται στο Δημόσιο...».

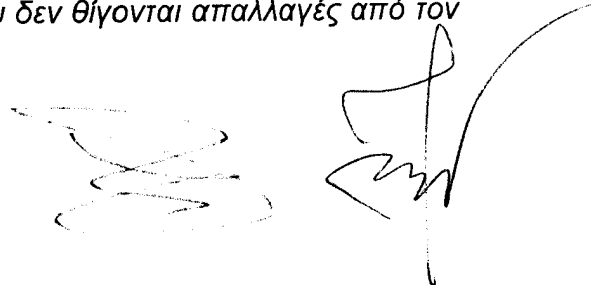
(Σημείωση: Ο ν. 3463/2006, στο σύνολό του, τέθηκε σε ισχύ από 1-1-2007 (άρθρο τέταρτο αυτού) και στο άρθρο δεύτερο ορίσθηκε ότι «Από την έναρξη ισχύος του παρόντος, σύμφωνα με το άρθρο τέταρτο και με την επιφύλαξη των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 273, καθώς και των ειδικών ρυθμίσεων του παρόντος, καταργείται το π.δ. 410/1995 (ΦΕΚ 231 Α'), καθώς και κάθε άλλη γενική ή ειδική διάταξη αντίθετου περιεχομένου»).

4. Πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 3463/2006, αρχικώς με το π.δ. 323/1989 (Α'146) και ακολούθως με το π.δ. 410/1995, είχαν κωδικοποιηθεί, διαδοχικώς, σε ενιαίο κείμενο, με τίτλο «*Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας*» οι τότε ισχύουσες διατάξεις του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, στα δε άρθρα 287 και 304 των εν λόγω π.δ/των, αντιστοίχως, περιελήφθησαν αυτούσιες οι διατάξεις του άρθρου 225 του ν. 1065/1980, στις οποίες ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 287 π.δ. 323/1989 και 304 π.δ. 410/1995 –(Φορολογικές απαλλαγές, ατέλειες, προνόμια)

Οι δήμοι και οι κοινότητες, τα δημοτικά και κοινοτικά ιδρύματα και τα λοιπά δημοτικά και κοινοτικά πρόσωπα, οι σύνδεσμοι δήμων και κοινοτήτων, οι αποκλειστικά αμιγείς δημοτικές ή κοινοτικές επιχειρήσεις, η Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων της Ελλάδας και οι τοπικές ενώσεις δήμων και κοινοτήτων απαλλάσσονται από κάθε δημόσιο, δημοτικό, κοινοτικό ή λιμενικό φόρο, άμεσο ή έμμεσο, δασμό, τέλος, χαρτόσημο, δικαστικό ένσημο και εισφορά υπέρ οποιουδήποτε ταμείου, εισφορά υπέρ της ΕΡΤ- Α.Ε., από κρατήσεις, από κάθε ταχυδρομικό τέλος και από κάθε δικαστικό τέλος στις δίκες τους. Επίσης έχουν όλες ανεξαιρέτως τις ατέλειες και τα δικαστικά, διοικητικά και δικονομικά προνόμια που παρέχονται στο δημόσιο...».

5. Σε σχέση με τις κατά τα ανωτέρω θεσπισθείσες απαλλαγές, σύμφωνα με διατάξεις του ν. 2459/1997 «*Κατάργηση φορολογικών απαλλαγών και άλλες διατάξεις*» (Α' 17), «η προβλεπόμενη από τις διατάξεις του άρθρου 225 του ν. 1065/1980 (ΦΕΚ 168 Α') απαλλαγή από το φόρο εισοδήματος των αποκλειστικά αμιγών δημοτικών και κοινοτικών επιχειρήσεων ισχύει μόνο γι' αυτές που ασχολούνται με την ύδρευση, την αποχέτευση και με την διαχείριση απορριμμάτων», (άρθρο 1 παρ. 20, εδάφιο δεύτερο), καταργήθηκαν οι απαλλαγές από τέλη κυκλοφορίας (άρθρο 5 παρ. 18) και από ειδικούς φόρους κατανάλωσης και άλλες κατηγορίες φόρων και τελών όσον αφορά τους δασμούς, φόρους, τέλη και λοιπές εισφορές που εισπράττονται τα τελωνεία (άρθρο 6 παρ. 9). Περαιτέρω, στο άρθρο 4 του ίδιου νόμου, υπό τον τίτλο άρθρου «*Κατάργηση απαλλαγών από τα τέλη χαρτοσήμου*» ορίσθηκε ότι: «*Καταργούνται οι απαλλαγές από τέλη χαρτοσήμου που προβλέπονται από τις κατωτέρω διατάξεις: 1)...2)...3)...96)...*Με τις διατάξεις αυτού του άρθρου δεν θίγονται απαλλαγές από τον

ειδικό Φόρο Τραπεζικών Εργασιών, ... Επίσης δεν θίγονται οι απαλλαγές από τα τέλη χαρτοσήμου των επιχορηγήσεων, δωρεών και εισφορών προς τα πρόσωπα του άρθρου 304 του π.δ. 410/1995 και του άρθρου 38 του ν. 2218/1994. Η ισχύς αυτού του άρθρου αρχίζει από την πρώτη του μεθεπόμενου μήνα από τη δημοσίευση του νόμου στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και καταλαμβάνει τέλη χαρτοσήμου για τα οποία η φορολογική υποχρέωση γεννάται από την ημερομηνία αυτή και μετά».

6. Στο άρθρο 107 του ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης» (Α' 87) ορίζεται: «1. Οι δήμοι μπορεί να έχουν μόνον: α) μία κοινωφελή επιχείρηση, β) μία δημοτική επιχείρηση ύδρευσης αποχέτευσης (Δ.Ε.Υ.Α.), γ) μία επιχείρηση με ειδικό σκοπό τη λειτουργία ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού, εφόσον λειτουργούσαν αντίστοιχες στους συνενούμενους δήμους, και δ) μία δημοτική ανώνυμη εταιρία του άρθρου 266 του Κ.Δ.Κ., εφόσον είχαν συσταθεί τέτοιες εταιρίες στους συνενούμενους δήμους...».

7. Στην παρ. 4 του άρθρου 51 του ν. 3905/2010 «Ενίσχυση και ανάπτυξη της κινηματογραφικής τέχνης.....» (Α' 219), όπως τροποποιήθηκε με την παράγραφο 9 άρθρου 44 ν.3979/2011 (Α 138) και ισχύει, ορίζεται ότι «Δημοτικές επιχειρήσεις με ειδικό σκοπό τη λειτουργία ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού εξακολουθούν να λειτουργούν με το υφιστάμενο νομικό καθεστώς που τις διέπει».

8. Στο άρθρο 3 του π.δ. 25/1988 «Όροι και προϋποθέσεις για την ίδρυση τοπικών ραδιοφωνικών σταθμών, διαδικασία χορήγησης, ανανέωσης και ανάκλησης των σχετικών αδειών, γενικές αρχές λειτουργίας των σταθμών αυτών και η τεχνική και λοιπή εποπτεία και έλεγχος τους» (Α' 10), το οποίο εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση των παραγράφων 4 και 12 του άρθρου 2 του ν.1730/1987 και κατ' επίκληση του άρθρου 15 του Συντάγματος, ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 3 (Πρόσωπα στα οποία παραχωρείται η άδεια)

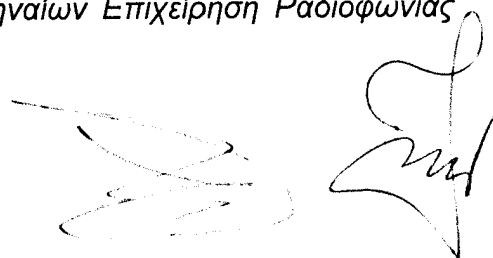
1. Οι άδειες ίδρυσης, εγκατάστασης και λειτουργίας μπορούν να δοθούν σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), σε νομικά πρόσωπα που ελέγχονται από Έλληνες πολίτες και σε φυσικά πρόσωπα ελληνικής ιθαγένειας., β)... γ. Εάν η άδεια έχει δοθεί σε Οργανισμό ή Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), ο ραδιοφωνικός σταθμός ανήκει ή λειτουργεί είτε ως ιδιόμορφη δημοτική ή κοινοτική επιχείρηση και το διοικητικό συμβούλιό της αποτελείόμενο από 5 μέχρι 11 μέλη

συγκροτείται με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου ομοφώνως, άλλως από εκπροσώπους των δημοτικών και κοινοτικών συνδυασμών κατ' αναλογία της δύναμής τους στο δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο, είτε ως διαδημοτική ή διακοινοτική και το διοικητικό συμβούλιο συγκροτείται με απόφαση των δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων ομοφώνως, άλλως αντιπροσωπευτικά, επίσης, όπως η ιδρυτική πράξη ορίζει. Σε κάθε περίπτωση στο διοικητικό συμβούλιο μετέχει και ένα εκπρόσωπος των εργαζομένων στην επιχείρηση αν είναι πάνω από είκοσι (20), εκλεγόμενος με άμεση ψηφοφορία...»

9. Στο άρθρο μόνο της υπ' αριθμ. 45803/07.08.1989 (Β' 624) αποφάσεως του Υπουργού Εσωτερικών, που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 260 παρ.3 του π.δ. 323/89 «*Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας*» μετά από απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Αθηναίων και κατ' επίκληση των διατάξεων των άρθρων 1 και 3 (παρ. 1-2) του π.δ. 25/1088, ορίζονται τα εξής:

«1. Συνιστάται στο Δήμο Αθηναίων του Νομού Αττικής "Επιχείρηση με την επωνυμία "ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ - ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ ΑΘΗΝΑ" ως ίδιο νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου το οποίο διέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 260 έως 267, 270, 274 και 287 του Π.Δ. 323/89 και του Π.Δ. 25/88. 2. Σκοπός της Επιχείρησης είναι: Η ίδρυση, εγκατάσταση και λειτουργία ραδιοφωνικού σταθμού. 3. Η Επιχείρησης διοικείται από ενδεκαμελές (11) διοικητικό συμβούλιο, που τα μέλη του ορίζονται μαζί με αναπληρωτές από το Δημοτικό συμβούλιο, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2γ του άρθρ. 3 του Π.Δ. 25/88.4...5...6 . Το Μετοχικό Κεφάλαιο της Δημοτικής Επιχείρησης "Δήμος Αθηναίων Επιχείρηση Ραδιοφωνίας "ΑΘΗΝΑ"" αυξάνεται, από το μόνο μέτοχο Δήμο Αθηναίων, κατά 2.500.000,00 €, τηρουμένων των νόμιμων διαδικασιών....7...8...9. Η συγκρότηση, η λειτουργία και οι αρμοδιότητες των οργάνων διοίκησης, η οργάνωση, η λειτουργία, διαχείριση και εποπτεία της επιχείρησης, διέπονται από τις σχετικές με τις δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις διατάξεις του Π.Δ. 323/89 (ΔΚΚ) και με την αριθμό 25027/9.4.84 απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 244/19.4.84 Τεύχος Β' και τις διατάξεις του Π.Δ. 25/88 που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 10/Α/88».

10. Η ως άνω ιδρυτική υπ' αριθμ. 45803/07.08.1989 απόφαση τροποποιήθηκε:
α) με την υπ' αριθμ. 19703/29107/2008 «*Τροποποίηση συστατικής πράξης της αμιγούς Δημοτικής Επιχείρησης με την επωνυμία "Δήμος Αθηναίων Επιχείρηση Ραδιοφωνίας*

"ΑΘΗΝΑ" απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Αττικής» (B 2281), στην οποία ορίζεται :«Τροποποιούμε τη συστατική πράξη της Δημοτικής Επιχείρησης με την επωνυμία "Δήμος Αθηναίων Επιχείρηση Ραδιοφωνίας "ΑΘΗΝΑ"" ως προς την παρ. 6 του αποφασιστικού μέρους αυτής, ως εξής: "Το Μετοχικό Κεφάλαιο της Δημοτικής Επιχείρησης "Δήμος Αθηναίων Επιχείρηση Ραδιοφωνίας "ΑΘΗΝΑ"" αυξάνεται, από το μόνο μέτοχο Δήμο Αθηναίων, κατά 2.500.000,00, τηρουμένων των νόμιμων διαδικασιών" και β) με την υπ' αριθμ. 81263//2015 «Τροποποίηση της συστατικής πράξης της δημοτικής επιχείρησης Ραδιοφωνίας με την επωνυμία «Δήμος Αθηναίων - Επιχείρηση Ραδιοφωνίας Αθήνα Δ.Ε.Ρ.Α.» (Β´ 1283) απόφαση της ασκούσας καθήκοντα Γενικού Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοικήσεως Αττικής, που εκδόθηκε κατ'έξουσιοδότηση του άρθρου 252 του ισχύοντος Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν.3463/2006), στην οποία ορίζεται ότι:

«Άρθρο: 1 Τροποποιούμε τη συστατική πράξη της Δημοτικής Επιχείρησης με την επωνυμία «Δήμος Αθηναίων - Επιχείρηση Ραδιοφωνίας Αθήνα» η οποία διαμορφώνεται ως εξής:

Άρθρο 1: Σύσταση - Επωνυμία

1. Συνιστάται στο Δήμο Αθηναίων του Νομού Αττικής "Επιχείρηση με την επωνυμία "ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ – ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ ΑΘΗΝΑ" και τον διακριτικό τίτλο «ΔΕΡΑ» (ο οποίος αποδίδεται και με λατινικούς χαρακτήρες ως «DERA») ως ίδιο νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου το οποίο διέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 260 έως 267, 270, 274 και 287 του Π.δ. 323/1989 και του Π.δ. 25/1988...

Άρθρο 4: Σκοπός

1. Σκοπός της επιχείρησης είναι η λειτουργία ραδιοφωνικού σταθμού που θα προβάλλει τις δραστηριότητες που έχουν σχέση με πολιτιστικά, κοινωνικά, πολιτικά, οικονομικά, εκπαιδευτικά, αθλητικά, ψυχαγωγικά, περιβαλλοντικά, καλλιτεχνικά και άλλα θέματα τοπικού και πανελληνίου ενδιαφέροντος καθώς και η ενημέρωση, η προβολή της πόλης των Αθηνών σε όλες τις εκφάνσεις και δραστηριότητές της, η ποιοτική ψυχαγωγία και ο πλουραλισμός στην ποιοτική και αντικειμενική ενημέρωση.

2. Ειδικότερα: 2.1. η προώθηση της τοπικής δημοσιότητας και η πληροφόρηση των δημοτών του Δήμου Αθηναίων σε θέματα τόσο γενικού - εθνικού όσο και ειδικού – τοπικού ενδιαφέροντος που θα διασφαλίζει την ενεργό συμμετοχή τους στην τοπική

πολιτική ζωή και στους τοπικούς θεσμούς, 2.2. η παροχή στους πολίτες ευκαιριών για την ελεύθερη έκφρασή τους, 2.3. η προαγωγή της δημοσιογραφίας και η καλλιέργεια της ελεύθερης σκέψης, 2.4. η μετάδοση κάθε είδους πληροφοριών, ειδήσεων, προϊόντων λόγου και τέχνης καθώς και ψυχαγωγίας, 2.5. η προβολή των θέσεων και των δραστηριοτήτων του Δήμου Αθηναίων και των οργανισμών αυτού, 2.6. η συγκέντρωση και καταγραφή της πολιτιστικής κληρονομιάς αναφορικά με την ιστορία του ραδιοφώνου, 2.7. η ανταπόκριση στην κοινωνική αποστολή του Δήμου Αθηναίων και η προαγωγή της πολιτιστικής ανάπτυξης, 2.8. η συμβολή στην αναβάθμιση της επικοινωνίας και ψυχαγωγίας των δημοτών, στην ελεύθερη διακίνηση των ιδεών και στην βελτίωση της ποιότητας ζωής στην πόλη και 2.9. η παροχή ραδιοτηλεοπτικών υπηρεσιών μέσω ευρυζωνικών δικτύων...

Άρθρο 5 (Κεφάλαιο – Χρηματοδότηση – Απολογισμός Οικονομικές Καταστάσεις)

1. Κατά την ίδρυση της επιχείρησης ο Δήμος Αθηναίων διέθεσε χρηματικό ποσό Δραχμών Εξακοσίων Πενήντα Εκατομμυρίων (650.000.000 Δρχ.) (ΦΕΚ 624B /25-08-1989) ή αντίστοιχα ποσού ευρώ Ενός Εκατομμυρίου Εννιακοσίων Επτά Χιλιάδων Πεντακοσίων Πενήντα Έξι και Ογδόντα Έξι Λεπτά (1.907.556,86), ως αρχικό κεφάλαιο. Το κεφάλαιο της Επιχείρησης αυξήθηκε κατά το ποσό των ευρώ Δύο Εκατομμυρίων Πεντακοσίων Χιλιάδων (2.500.000), με καταβολή του συνολικού ποσού με μετρητά από τον Δήμο Αθηναίων, όπως προκύπτει από την υπ' αριθμ. 87/07-07-2008 απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιχείρησης σε συνδυασμό με την υπ' αριθμ. 1348/22-07-2008 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Αθηναίων. Η εν λόγω αύξηση του Μετοχικού Κεφαλαίου της Επιχείρησης δημοσιεύθηκε στο υπ' αριθμ. 2281/10-11-2008 ΦΕΚ και η πιστοποίηση της καταβολής της αύξησης του Μετοχικού Κεφαλαίου της Επιχείρησης έγινε από το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Αθηναίων στις 13-01-2009. Το κεφάλαιο της Επιχείρησης δεν είναι διαιρεμένο σε μετοχές ή μερίδια και ανήκει αποκλειστικά και εξ' ολοκλήρου στο Δήμο Αθηναίων. 2. Η Επιχείρηση επιχορηγείται από τον οικείο Ο.Τ.Α. για τις δραστηριότητες και τις παρεχόμενες από αυτήν υπηρεσίες, σύμφωνα με τα εκάστοτε ισχύοντα από τον Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα, όπως εκάστοτε ισχύει και τροποποιείται...».

11. Στη διάταξη του άρθρου 13 του π.δ. της 28ης Ιουλίου 1931 «Περί κώδικος των νόμων περί τελών χαρτοσήμου» (Α' 239), με το οποίο κωδικοποιήθηκαν σε ενιαίο

κείμενο οι διατάξεις του ν.4755/1930 «περί τελών χαρτοσήμου», όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 παρ. 5 του ν. 2246/1952 και ισχύει, ορίζονται τα εξής:

«Εις το κατά την παρ. 1 του προηγούμενου άρθρου 12 τέλος υπόκεινται: 1....2...3..."4. Πάσαι εις τα δημόσια, δημοτικά ή κοινοτικά ταμεία ή τα ταμεία νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή εις πάντας εν γένει τους κατ' εντολήν και διαλογαριασμόν αυτών ενεργούντας χρηματικές δοσοληψίας διδόμεναι εξοφλητικά αποδείξεις, εκτός αν δια το εξοφλούμενον ποσόν προκατεβλήθη το κατά το άρθρο 12 αναλογικόν τέλος, οπότε αι αποδείξεις αύται υπόκεινται εις το πάγιον τέλος του εδ. β' της παρ. 1 του παρόντος άρθρου. Αι διατάξεις της παρούσης παραγράφου δεν εφαρμόζονται επί των περιπτώσεων, περί των άλλως ορίζεται εν τω παρόντι».

Ερμηνεία των διατάξεων

12. Με το άρθρο 1 του Κώδικα Τελών Χαρτοσήμου προβλέφθηκε η επιβολή φόρου με το όνομα «τέλος χαρτοσήμου», στις οριζόμενες από το νόμο πράξεις, επί των καθοριζομένων «εγγράφων». Ειδικότερα, με τις διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 13 του Κώδικα Τελών Χαρτοσήμου, ορίστηκε ότι υπόκεινται σε τέλος χαρτοσήμου 3% (πλέον εισφοράς ΟΓΑ 20%), οι επιχορηγήσεις που καταβάλλονται από το Δημόσιο, ΟΤΑ και άλλα ΝΠΔΔ σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, εκτός των περιπτώσεων για τις οποίες ισχύει ειδική διάταξη απαλλαγής.

13. Ειδική διάταξη απαλλαγής αποτελεί η διάταξη του άρθρου 276 του ν. 3463/2006, κατά τη ρητή διατύπωση της οποίας, οι αποκλειστικώς κοινωφελούς χαρακτήρα αμιγείς δημοτικές ή κοινοτικές επιχειρήσεις απαλλάσσονται από κάθε δημόσιο, δημοτικό, κοινοτικό ή λιμενικό φόρο, άμεσο ή έμμεσο, δασμό, τέλος, δικαστικό ένσημο και εισφορά υπέρ οποιουδήποτε ταμείου, εισφορά υπέρ της ΕΡΤ- Α.Ε., από κρατήσεις, από κάθε ταχυδρομικό τέλος και από κάθε δικαστικό τέλος στις δίκες τους. Επίσης έχουν όλες ανεξαιρέτως τις ατέλειες και τα δικαστικά, διοικητικά και δικονομικά προνόμια που παρέχονται στο δημόσιο¹.

¹ Το ΝΣΚ με την υπ' αριθμ. 113/2007 γνωμοδότησή του, (που αναφέρεται στην απαλλαγή των συμβάσεων συνολογησης δανείων των Δήμων, Κοινοτήτων κλπ. από την εισφορά του ν.128/1975), τάχθηκε υπέρ της ευρείας ερμηνείας της ανωτέρω απαλλακτικής διατάξεως, που ενισχύεται και από την γενικότητα της διατύπωσης της, από την οποία σαφώς προκύπτει η βούληση του νομοθέτη να απαλλάξει τους Ο.Τ.Α. και τα νομικά πρόσωπα αυτών από τις πάσης φύσεως επιβαρύνσεις υπέρ τρίτων, που καταλαμβάνει όχι μόνο αυτές που βαρύνουν τον δανειολήπτη Ο.Τ.Α. αλλά και τον εκάστοτε δανειοδότη, (όπως, στο απαντηθέν με την ΝΣΚ 113/2007 ερώτημα, η εισφορά του ν. 128/1975, η οποία βαρύνει κατ' αρχήν την χορηγούσα Τράπεζα).

14. Σημειωτέον ότι αντίστοιχες απαλλακτικές ρυθμίσεις περιέχονταν και στις προϊσχύουσες διατάξεις του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα και συγκεκριμένα στις αντίστοιχες διατάξεις των άρθρων 287 του π.δ. 323/1989 και 304 π.δ.410/1995, με τις οποίες, ως ήδη ελέχθη, κωδικοποιήθηκαν, διαδοχικά, αυτούσιες οι διατάξεις του άρθρου 225 του ν. 1065/1980, με τη διαφορά, όσον αφορά στις δικαιούχους της απαλλαγής δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις, αντί της διατυπώσεως του ισχύοντος ΚΔΚ «οι αποκλειστικώς κοινωφελούς χαρακτήρα αμιγείς δημοτικές ή κοινοτικές επιχειρήσεις...», οι προϊσχύουσες διατάξεις χρησιμοποιούσαν τη διατύπωση «...οι αποκλειστικά αμιγείς δημοτικές ή κοινοτικές επιχειρήσεις...», δηλαδή για την απαλλαγή δεν απαιτείτο ο αποκλειστικώς κοινωφελής χαρακτήρας των επιχειρήσεων. Επίσης, στις προϊσχύουσες διατάξεις η απαλλαγή προβλέπονταν ρητά για το «χαρτόσημο», πράγμα που δεν επαναλήφθηκε στη διάταξη του άρθρου 276 του ν. 3463/2006, πλην όμως η παράλειψη πρέπει να αποδοθεί όχι σε πρόθεση του νομοθέτη για κατάργηση της απαλλαγής από το τέλος χαρτοσήμου, αλλά στο γεγονός ότι η απαλλαγή καλύπτεται από την διατύπωση περί απαλλαγής από κάθε δημόσιο, άμεσο ή έμμεσο, φόρο και τέλος, που αποτελεί το χαρτόσημο (πρβλ ΟΛΝΣΚ 149/2016), δεδομένου μάλιστα ότι, ως ήδη ελέχθη, με το ν. 2459/1997 ορίσθηκε ρητώς και ειδικώς ότι «δεν θίγονται οι απαλλαγές από τα τέλη χαρτοσήμου των επιχορηγήσεων, δωρεών και εισφορών προς τα πρόσωπα του άρθρου 304 του π.δ. 410/1995..» και η ειδική διάταξη αυτή δεν αποτελεί διάταξη αντίθετου περιεχομένου προς το άρθρο 276 του ν. 3463/2006, ώστε να θεωρηθεί καταργηθείσα με το άρθρο δεύτερο αυτού.

15. Περαιτέρω, οι ΟΤΑ μέχρι την ισχύ του ν.3852/2010, μπορούσαν να συνιστούν, χωρίς αριθμητικό περιορισμό, δημοτικές κοινωφελείς επιχειρήσεις και ανώνυμες εταιρίες ή να συμμετέχουν σε αυτές, με σκοπό την οργάνωση λειτουργιών και δραστηριοτήτων και την παροχή υπηρεσιών συναφών ή συνδεομένων με τις αρμοδιότητες τους που προβλέπονται στο άρθρο 75 ΚΔΚ και που αναφέρονται στους τομείς της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, της παιδείας, του πολιτισμού, του αθλητισμού και του περιβάλλοντος, με εξαίρεση την καθαριότητα των κοινοχρήστων χώρων και την αποκομιδή των απορριμμάτων, τη δημιουργία και συντήρηση πρασίνου και τη λειτουργία κοιμητηρίων και κέντρων αποτέφρωσης νεκρών. Εξάλλου, οι Δήμοι και οι Κοινότητες μπορούσαν να συνιστούν επιχειρήσεις για την επίτευξη ορισμένων

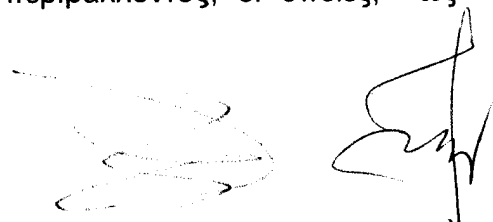
ειδικών σκοπών, αναφερομένων στις ανωτέρω διατάξεις (εκτέλεση έργων, παραγωγή αγαθών ή παροχή υπηρεσιών με σκοπό την εξυπηρέτηση του κοινού και την οικονομική εκμετάλλευση των έργων) που αποτελούν νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και διέπονται από τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά στο νόμο. Η διαχείριση των επιχειρήσεων αυτών γίνεται σύμφωνα με ιδιαίτερο προϋπολογισμό εσόδων και εξόδων και είναι ανεξάρτητη από την υπόλοιπη δημοτική (ή κοινοτική) διαχείριση, η δε ευθύνη δήμου ή κοινότητας, που συνιστά ή συμμετέχει σε επιχείρηση τέτοια, περιορίζεται στη συμμετοχή της στο κεφάλαιο της επιχείρησης (άρθρ. 246 παρ. 7, άρθρα 260 παρ.7 π.δ. 323/89 και 277 παρ.7 π.δ. 410/1995). Οι επιχειρήσεις αυτές δεν αποτελούν Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, ούτε ειδικότερα Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοικήσεως, αλλά συνιστούν αυτοτελείς έναντι των Οργανισμών τούτων (ΟΤΑ) επιχειρήσεις και λειτουργούν υπό τη μορφή νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου (ΑΠ 1009/2001)².

16. Όμως, από 1.1.2011, με το άρθρο 286 ν. 3852/2010, περιορίστηκε αριθμητικά η κατά το άρθρο 252 παρ. 1 του ν. 3463/2006 δυνατότητα των ΟΤΑ να ιδρύουν και να συμμετέχουν σε επιχειρήσεις και ορίστηκε ότι στο εξής οι Δήμοι μπορούν να έχουν μόνο μία κοινωφελή επιχείρηση, μία μόνο δημοτική επιχείρηση ύδρευσης-αποχέτευσης (ΔΕΥΑ), καθώς και μία μόνο επιχείρηση με ειδικό σκοπό τη λειτουργία ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού, εφόσον λειτουργούσαν αντίστοιχες στους συνενούμενους δήμους, και μία δημοτική ανώνυμη εταιρία του άρθρου 266 του Κ.Δ.Κ. (δημοτικές και κοινοτικές ανώνυμες εταιρίες), εφόσον είχαν συσταθεί τέτοιες εταιρίες στους συνενούμενους δήμους (ΕφΛαρ:12/2013). Όμως, ενώ ο ν. 3852/2010 επενέβη τροποποιητικά σε πολλές διατάξεις του ισχύοντος ΚΔΚ (ν.3463/2006), εν τούτοις, δεν άλλαξε τη διατύπωση της απαλλακτικής διατάξεως του άρθρου 276 του ν. 3463/2006 και, συνεπώς, συνάγεται ότι, ακόμη και μετά την ισχύ του ν. 3852/2010, η εν θέματι

² Πρβλ και ΔΕΑ 866/2012, σύμφωνα με την οποία «οι δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις αποτελούν ιδιαίτερα μορφώματα επιχειρηματικής δραστηριότητας, τα οποία τελούν σε ιδιάζον νομοθετικό καθεστώς εξάρτησης από τους αντίστοιχους οικείους Ο.Τ.Α. όσον αφορά τη διοίκηση τους και τη διαχείριση των εσόδων τους. Συνεπώς, οι εν λόγω επιχειρήσεις είναι ενταγμένες στο πλαίσιο δραστηριότητας, η οποία ..... έχει πάντως ως απώτερο στόχο την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος στα όρια ορισμένης τοπικής κοινωνίας, υφίσταται δε άμεσος σύνδεσμος ανάμεσα στη διοίκηση των επιχειρήσεων αυτών και σε θεσμικά όργανα που εκφράζουν στο τοπικό επίπεδο την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, δεδομένα από τα οποία σαφώς διαφοροποιούνται οι συνθήκες υπό τις οποίες τελούν οι επιχειρήσεις των Ο.Τ.Α, έναντι των λοιπών εταιριών που εκμεταλλεύονται ιδιωτικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς».

απαλλαγή εξακολουθεί να ισχύει για τις «αποκλειστικώς κοινωφελούς χαρακτήρα αμιγείς δημοτικές ή κοινοτικές επιχειρήσεις». Από τη διατύπωση της διατάξεως αυτής και ειδικότερα από την χρήση πληθυντικού (και όχι ενικού) αριθμού προκύπτει ότι μία δημοτική επιχείρηση ειδικού σκοπού, που έχει ως αποστολή της την λειτουργία δημοτικού ραδιοφωνικού σταθμού, ουδόλως αποκλείεται να υπάγεται στην έννοια των αποκλειστικώς κοινωφελούς χαρακτήρα αμιγών δημοτικών ή κοινοτικών επιχειρήσεων, οι οποίες, πληρουμένων και των λοιπών προϋποθέσεων της διατάξεως αυτής, μπορούν να τύχουν της απαλλαγής από τα τέλη χαρτοσήμου.

17. Εξ άλλου, ο χαρακτηρισμός επιχείρησης ως κοινής ωφέλειας δεν εξαρτάται από τη νομική μορφή της ή το φορέα της ούτε από το νομικό καθεστώς που διέπει την ίδρυση ή τη λειτουργία της, αλλά από τη φύση των επιδιωκομένων σκοπών και των υπηρεσιών που παρέχει, υπό την έννοια ότι, εάν δεν ασκεί εν τοις πράγμασι δραστηριότητα αποβλέπουσα σε κοινωφελή σκοπό, δεν αρκεί η κατά τη συστατική πράξη επιδίωξη κοινωφελούς σκοπού. (ΣΤΕ 1630/2001, 4142/2000, 1875/1982, Εφ.Αθ. 5466/2013, 475/2011, ΝΣΚ 261/2012, με την σε αυτήν παραπομπές ως προς τις ανώνυμες εταιρείες). Κοινωφελής σκοπός, υπό γενική έννοια, είναι ο εθνικός, θρησκευτικός, φιλανθρωπικός, εκπαιδευτικός, πολιτιστικός και γενικά επωφελής για το κοινωνικό σύνολο σκοπός (πρβλ άρθρα 1 α.ν. 2039/1939, 1 παρ. 3 ν. 4182/2013, Α'185, ΟΛΑΠ 1/1999, ΝΣΚ 537/2000). Ειδικότερα, όσον αφορά στις δημοτικές επιχειρήσεις, αποκλειστικώς κοινωφελούς χαρακτήρα αμιγείς δημοτικές επιχειρήσεις κατά την έννοια της διατάξεως του άρθρου 276 του ν. 3463/2006, ερμηνευομένης και υπό το πρίσμα των διατάξεων των άρθρων 252 παρ. 2 και 254 παρ. 1 του ίδιου νόμου, στις οποίες περιγράφονται οι σκοποί, τους οποίους μπορεί να επιδιώκουν οι εν λόγω δημοτικές επιχειρήσεις, είναι οι επιχειρήσεις, των οποίων ο ΟΤΑ κατέχει το σύνολο του εταιρικού τους κεφαλαίου και των οποίων η δραστηριότητα, όπως προκύπτει από το καταστατικό τους δεν είναι συνυφασμένη με την επιδίωξη κέρδους, παράλληλα δε, μέσω αυτών, επιδιώκεται η καλύτερη και αποτελεσματικότερη άσκηση συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων κοινωφελούς χαρακτήρα και δη η οργάνωση λειτουργιών και δραστηριοτήτων και η παροχή υπηρεσιών που σχετίζονται άμεσα με τις αρμοδιότητες των ΟΤΑ που αφορούν τους τομείς της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, της παιδείας, του πολιτισμού, του αθλητισμού και του περιβάλλοντος, οι οποίες, ως

αναγόμενες στην διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, ανατίθενται στους οργανισμούς αυτούς κατά το άρθρο 102 παρ. 1 του Συντάγματος και τις σχετικές διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας – άρθρο 75 ΚΔΚ (πρβλ ΝΣΚ 65/2004, για τη φύση της επιχειρήσεως ως αμιγούς δημοτικής).

18. Με την υπ' αριθ. 45803/25.8.89 απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, συνεστήθη στο Δήμο Αθηναίων αμιγής δημοτική επιχείρηση ραδιοφωνίας, με την επωνυμία «ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ-ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ ΑΘΗΝΑ» ως ίδιο νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, το οποίο διέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 260 έως 267, 270, 274 και 287 του π.δ. 323/1989 και του π.δ. 25/1988, σε συνδυασμό με το άρθρ. 15 του Συντάγματος, με σκοπό τη λειτουργία ραδιοφωνικού σταθμού που θα προβάλλει τις δραστηριότητες που έχουν σχέση με πολιτιστικά, κοινωνικά, πολιτικά, οικονομικά, εκπαιδευτικά, αθλητικά, ψυχαγωγικά, περιβαλλοντικά, καλλιτεχνικά και άλλα θέματα. Συνεπώς, οι παρεχόμενες από αυτή υπηρεσίες είναι συναφείς ή συνδέονται με τις αρμοδιότητες του Δήμου Αθηναίων, που αναφέρονται στους τομείς της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, της παιδείας, του πολιτισμού, του αθλητισμού και του περιβάλλοντος.

19. Ειδικότερα, όπως προκύπτει από την ως άνω συστατική πράξη της Δημοτικής αυτής επιχείρησης, αυτή έχει σαν σκοπό την μετάδοση κάθε είδους πληροφοριών, ειδήσεων, προϊόντων λόγου και τέχνης καθώς και ψυχαγωγίας, την συγκέντρωση και καταγραφή της πολιτιστικής κληρονομιάς αναφορικά με την ιστορία του ραδιοφώνου, την ανταπόκριση στην κοινωνική αποστολή του Δήμου Αθηναίων και την προαγωγή της πολιτιστικής ανάπτυξης, την συμβολή στην αναβάθμιση της επικοινωνίας και ψυχαγωγίας των δημοτών, στην ελεύθερη διακίνηση των ιδεών και στην βελτίωση της ποιότητας ζωής στην πόλη και την παροχή ραδιοηλεκτρονικών υπηρεσιών μέσω ευρυζωνικών δικτύων.

20. Με την υπ' αριθμ. 4740/1998 απόφαση του ΣτΕ κρίθηκε ότι η συγκεκριμένη ραδιοφωνική επιχείρηση έχει ειδικό σκοπό, ήτοι την ενημέρωση, ψυχαγωγία κλπ των δημοτών της περιφέρειας του Δήμου Αθηναίων, ότι λειτουργεί στα πλαίσια των διατάξεων του ν. 1730/1987, του π.δ. 25/1988 και του νεώτερου ν. 2328/1995, σε συνδυασμό με το άρθρο 15 του Συντάγματος, το οποίο επικαλείται στο προοίμιό του το προαναφερθέν π.δ. 25/1988 και μη έχουσα κερδοσκοπικό χαρακτήρα και μη δυναμένη να επιβάλει τέλη, δεν είναι δυνατόν να εξασφαλίσει την λειτουργία της κατ' άλλο τρόπο ειμή μόνο με την οικονομική αρωγή του Δήμου Αθηναίων, στον οποίο και συνεστήθη, δεδομένου ότι οι λοιπές επιχειρήσεις που συνιστώνται από τους ΟΤΑ εξασφαλίζουν την

επιβίωσή τους με την επιβολή τελών και δικαιωμάτων, λειτουργούσες με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια προς εξυπηρέτηση του κοινού.

21. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η εν θέματι δημοτική επιχείρηση (η οποία ως «αποκλειστικά αμιγής δημοτική επιχείρηση» κατά τα άρθρα 287 του π.δ. 323/1989 και 304 π.δ.410/1995 ήταν υποκείμενο της απαλλαγής αυτής υπό τους προϊσχύσαντες Κώδικες Δήμων και Κοινοτήτων), ως δημοτική επιχείρηση ειδικού σκοπού, και δη αποβλέπουσα στην λειτουργία δημοτικού ραδιοφωνικού σταθμού, που, σύμφωνα με την ιδρυτική της πράξη, προβάλλει μεταξύ άλλων τις δραστηριότητες που έχουν σχέση με πολιτιστικά, κοινωνικά, πολιτικά, εκπαιδευτικά, αθλητικά, περιβαλλοντικά, καλλιτεχνικά θέματα, υπάγεται στην έννοια των *«αποκλειστικώς κοινωφελούς χαρακτήρα αμιγών δημοτικών ή κοινοτικών επιχειρήσεων»* του άρθρου 276 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν. 3463/2006) και, συνακολούθως, τυγχάνει υποκειμενικής απαλλαγής από τα τέλη χαρτοσήμου, παρά το γεγονός ότι οι ραδιοτηλεοπτικές επιχειρήσεις δεν κατονομάζονται ρητώς στο άρθρο 276, όπως οι Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης – Αποχέτευσης, είναι δε άλλο το ζήτημα της ενδεχομένης διαπίστωσης άσκησης δραστηριότητας αποκλίνουσας του, κατά τη συστατική πράξη και τις διατάξεις που την διέπουν, σκοπού. Κατά την συγκλίνουσα γνώμη του Νομικού Συμβούλου Θεοδώρου Ψυχογιού, η εν θέματι δημοτική επιχείρηση υπάγεται, κατ' αρχήν, στην έννοια των *«αποκλειστικώς κοινωφελούς χαρακτήρα αμιγών δημοτικών ή κοινοτικών επιχειρήσεων»* του άρθρου 276 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν. 3463/2006), πλην όμως, αποτελεί, εκάστοτε, αντικείμενο διαπιστώσεως εκ μέρους της ελέγχουσας φορολογικής αρχής εάν ο κοινωφελής χαρακτήρας της επιχείρησης αυτής υφίσταται και εν τοις πράγμασι, σύμφωνα με τα ήδη εκτεθέντα, ή έχει απολεσθεί αυτός, είτε διότι, ενδεχομένως, ασκείται δραστηριότητα αποκλίνουσα του, κατά τη συστατική πράξη και τις διατάξεις που την διέπουν, σκοπού της επιχείρησης, είτε διότι τα έσοδά της δεν διατίθενται αποκλειστικά για την επιτέλεση αυτού (ΝΣΚ 261/2012).

22. Η ρητή μνεία των Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης-Αποχέτευσης ως απαλλασσομένων εκ διαφόρων φόρων και τελών δεν παρίσταται ικανή να αναιρέσει την ανωτέρω ερμηνευτική προσέγγιση, δεδομένου ότι, για την εφαρμογή της απαλλακτικής διάταξης, απαιτείται και αρκεί η επιχείρηση να εμπίπτει στην έννοια των *«αποκλειστικώς κοινωφελούς χαρακτήρα αμιγών δημοτικών ή κοινοτικών επιχειρήσεων»*. Η ρητή μνεία Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης-Αποχέτευσης ως απαλλασσομένων εκ διαφόρων φόρων και τελών πρέπει να αποδοθεί στο γεγονός ότι οι τελευταίες αυτές επιχειρήσεις (υδρεύσεως και αποχετεύσεως), παρότι αποτελούν επιχειρήσεις ειδικού σκοπού, όπως και οι δημοτικές ραδιοτηλεοπτικές επιχειρήσεις, εντούτοις, για τις πρώτες, δεν αξιώνεται από τις διατάξεις του άρθρου 276 ο αμιγής χαρακτήρας.

23. Μειοψήφησε ο Νομικός Σύμβουλος του Κράτους, Διονύσιος Χειμώνας, ο οποίος διατύπωσε την ακόλουθα γνώμη: Στη νομολογία γίνεται δεκτό (ΣΤΕ 4740/1998), καθ'ερμηνεία των οικείων περί δήμων και κοινοτήτων διατάξεων, ότι η συσταθείσα στο Δήμο Αθηναίων δημοτική ραδιοφωνική επιχείρηση έχει χαρακτήρα διάφορο από τις λοιπές επιχειρήσεις που μπορούν να συνιστούν οι ΟΤΑ. Ο διαφορετικός δε αυτός χαρακτήρας συνίσταται στο ότι η ραδιοφωνική επιχείρηση έχει ειδικό σκοπό την ενημέρωση, ψυχαγωγία κ.λ.π. των δημοτών του Δήμου Αθηναίων. Ο νεότερος νομοθέτης επιβεβαιώνει την νομική και ουσιαστική αυτή διάκριση των ραδιοφωνικών έναντι των λοιπών δημοτικών επιχειρήσεων, ορίζοντας, μεταξύ των άλλων, στο άρθρο 107 του ν. 3852/2010 ότι οι δήμοι μπορεί να έχουν μόνον μία κοινωφελή επιχείρηση και (μόνον) μία επιχείρηση με ειδικό σκοπό τη λειτουργία ραδιοφωνικού σταθμού. Κατ' ακολουθία των προεκτεθέντων συνάγεται ότι η δημοτική ραδιοφωνική επιχείρηση ειδικού σκοπού του ερωτήματος δεν υπάγεται στην, στενώς ερμηνευτέα, απαλλακτική φορολογική ρύθμιση της παρ. 1 του άρθρου 276 του ν. 3463/2006, διότι αυτή αφορά στις αποκλειστικώς κοινωφελούς χαρακτήρα αμιγείς δημοτικές επιχειρήσεις, δηλαδή επιχειρήσεις σαφώς διακρινόμενες (ως προς το χαρακτήρα και, παρεπομένως, τις συνέπειες) από τις ραδιοφωνικές κατά τα προαναλυθέντα. Επομένως, η δημοτική επιχείρηση ειδικού σκοπού δεν απαλλάσσεται από τα τέλη χαρτοσήμου. Υπό την αντίθετη εκδοχή ότι η επιχείρηση αυτή έχει και κοινωφελή χαρακτήρα, θα απαλλάσσεται από τα τέλη χαρτοσήμου, υπό την προϋπόθεση της διαπίστωσης εκ μέρους της φορολογικής αρχής ότι αυτή πράγματι αναπτύσσει στην πράξη δραστηριότητα αποβλέπουσα στην πραγμάτωση κοινωφελούς σκοπού (ΣΤΕ 1875/1982).

Απάντηση

Κατ' ακολουθία των προεκτεθέντων, επί του τεθέντος ερωτήματος το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Β'), γνωμοδοτεί, **κατά πλειοψηφία**, ως εξής:

24. Η δημοτική επιχείρηση ραδιοφωνίας, με την επωνυμία «ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ-ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ ΑΘΗΝΑ» ως δημοτική επιχείρηση ειδικού σκοπού, αποβλέπουσα στην λειτουργία δημοτικού ραδιοφωνικού σταθμού, που, σύμφωνα με την ιδρυτική της πράξη και τις διατάξεις που την διέπουν, ασκεί δραστηριότητες που έχουν σχέση με πολιτιστικά, κοινωνικά, πολιτικά, εκπαιδευτικά, αθλητικά, περιβαλλοντικά, καλλιτεχνικά θέματα, υπάγεται στην έννοια των «*αποκλειστικώς κοινωφελούς χαρακτήρα αμιγών δημοτικών ή κοινοτικών επιχειρήσεων*»

του άρθρου 276 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν. 3463/2006) και, συνακολούθως, τυγχάνει υποκειμενικής απαλλαγής από τα τέλη χαρτοσήμου, παρά το γεγονός ότι οι ραδιοτηλεοπτικές επιχειρήσεις δεν κατονομάζονται ρητώς στη διάταξη αυτή.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ
Αθήνα, 13^η Φεβρουαρίου 2018
Ο Πρόεδρος του Τμήματος

Αλέξανδρος Καραγιάννης
Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ

Η Εισηγήτρια

Χριστίνα Διβάνη
Νομικός Σύμβουλος ΝΣΚ